

UPPSALA UNIVERSITET
Institutionen för Musikvetenskap
Musik och Media - magisterkurs 40 p
Examensarbete 10 p VT 2004
Handledare: Dan Malmström

Seminarium: 2004.10.22

Musikmuseet och fri entré-reformen

-

förberedelser och problem

Författare:
Monika Kobak Glimskär

<u>INRAMNING</u>	5
<u>Inledning</u>	5
<u>Syfte, frågeställningar och metod</u>	5
<u>Tidigare forskning</u>	6
<u>Teoretisk plattform - organisationsteori</u>	7
<u>Problem och avgränsningar</u>	9
<u>BAKGRUND</u>	10
<u>1. Fri entré-reformen</u>	10
<u>Regeringens syfte med fri entré</u>	10
<u>Fri entré - kortfattad historik</u>	10
<u>2. Musikmuseet och dess organisation</u>	12
<u>Musikmuseets historik och verksamhet</u>	12
<u>Byggnaden och museirummen</u>	13
<u>Organisation av personalen</u>	14
<u>Marknadsföring</u>	15
<u>UNDERSÖKNING</u>	16
<u>3. Utvärdering av fri entré - historiska museet</u>	16
<u>Ledningens erfarenheter</u>	16
<u>Frontpersonalens situation</u>	18
<u>4. Synpunkter från musikmuseets anställda</u>	21
<u>Synpunkter från museipedagoger</u>	21
<u>Synpunkter från reception/inre service</u>	22
<u>Synpunkter från formgivare</u>	25
<u>5. Tankar och förberedelser inför fri entré - Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet</u>	26
<u>Arkitekturmuseets förberedelser</u>	26
<u>Östasiatiska museets förberedelser</u>	29
<u>AVSLUTNING</u>	31
<u>6. Sammanfattande diskussion</u>	31
<u>Erfarenheter och allmänna problem</u>	31
<u>Förberedelser</u>	32
<u>Diskussion</u>	32
<u>Källförteckning</u>	35

INRAMNING

INLEDNING

Sveriges regering har beslutat att fri entré skall införas på de statliga museerna. Man vill skapa förutsättningar för fler öppna rum där konst och kulturarv kan möta en bredare allmänhet.

Fri entré prövades bland annat under en period år 2002 på Historiska Museet. Under år 2004 - när uppsatsen skrivs - har Arkitekturmuseet, Moderna museet och Östasiatiska museet fri entré.¹ Från och med den första januari år 2005 kommer 16 museer i Sverige – däribland Musikmuseet - att ha fri entré. Musikmuseet står med andra ord inför en stor och omvälvande förändring, och en sådan kräver en noggrann förberedelse.

Denna uppsats skrivs inom ämnet musikvetenskap och är ett examensarbete inom den yrkes- och musikbranchinriktade magisterkursen Musik och Media vid Uppsala universitet. På uppdrag av Musikmuseet har denna studie av andra museers erfarenheter av och förberedelser inför fri entré tillkommit. Uppsatsen bygger på intervjuer. Om förberedelserna inför fri entré intervjuades Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet. I utvärderande syfte har Historiska Museet intervjuats. För att kunna förstå de särskilda problem som Musikmuseet hyser inför fri entré lät ledningen för Musikmuseet mig intervjuar delar av den egna personalen.

Eftersom Musikmuseets organisation i och med fri entré-reformen genomgår en förändring har jag dessutom valt att beskriva de generella faserna för en rationell förändringsprocess, samt även några av de naturliga motståndreaktioner som organisationsförändringar kan framkalla. Det bör dock poängteras att då utbildningen är yrkesinriktad är uppsatsen därför mer av praktisk än teoretisk karaktär.

SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH METOD

Uppsatsen har som syfte att beskriva de problem som kan uppstå vid fri entré på ett museum, att genom detaljfrågor undersöka hur man på andra museer förberett sig inför fri entré, samt att belysa de särskilda problem som Musikmuseet står inför vid fri entré-reformen. Syftet är

¹ Moderna Museet och Arkitekturmuseet öppnade för fri entré den 14 feb 2004, Östasiatiska museet kommer att öppna under september månad 2004

även att ge exempel på några allmänt förekommande motståndreaktioner vid förändringen av en organisation.

Frågeställningarna lyder: Vilka är hittills erfarenheterna av fri entré? Vilka generella problem kan uppkomma vid fri entré? Hur har de andra museerna förberett sig inför fri entré? Vilka speciella problem har Musikmuseet inför fri entré-reformen?

Detaljfrågorna om erfarenheterna och förberedelserna som Musikmuseet hade var: Kommer besöksstatistiken att öka plötsligt eller successivt? Hur gör man med receptionen/entrén då man ej längre behöver en kassa? Hur räknas besökarna tekniskt? Hur kommer man att fortsätta kategorisera besökarna när man för besöksstatistik? Ska man fortfarande ta betalt för visningar eller är de gratis? Hur gör man med grupper som bokat men inte kommer vid fria visningar? Hur tar man emot grupper som kommer, men inte har förbokat? Om man tar betalt för visningar, kommer grupperna att vilja gå som ströbesökare istället? Kommer det att komma färre besökare till betalevenemangen efter fri entré-reformen? Vilken inställning har Musikmuseets personal till fri entré-reformen?

Detaljfrågorna besvaras i uppsatsens undersökningsdel och svaren är inbakade i texten. Några av svaren kommer att diskuteras vid slutet av uppsatsen. Alla detaljfrågor blev dock ej aktuella att ställa vid intervjuerna. Till exempel så tänkte samtliga av de intervjuade museerna att vid fri entré fortsätta ta betalt för förbokade visningar. En del av frågorna kunde ej besvaras av de intervjuade.

Metoden inför denna uppsats består av intervjuer av ledning såväl som museipedagoger och receptionspersonal. De flesta intervjuerna spelades in på band, men några bygger på minnesanteckningar. Samtliga intervjuade har dock fått läsa igenom sin respektive sammanställning av intervjun. Några av texterna har efterkorrigerats av de intervjuade. Till uppsatsen har viss litteratur men främst tidningsartiklar studerats.

TIDIGARE FORSKNING

Sofie Karlsson har under höstterminen 2002 skrivit en kandidatuppsats vid Uppsala universitet inom ämnet museologi. Uppsatsen *Fri entré - om tillgängligheten till våra museer* behandlar frågeställningen om fri entré ökar tillgängligheten till museet. Uppsatsen granskar även debatten om fri entré. Enligt Sofie Karlsson finns ingen tidigare forskning om fri entré. Frågan om fri entré behandlas i debatter, på museerna och i tidningarna. *Fri entré - om tillgängligheten till våra museer* har fungerat som inspiration till denna uppsats.

Historiska museet har skrivit två rapporter om museets försöksperiod med fri entré. Den första skrevs under våren 2002. Rapporten behandlar bland annat en redogörelse för motiven för fri entré samt en redovisning av omfattningen och sammansättningen av museets besökare. I slutrapporten som kom ut i februari 2003 behandlas bland annat besökarnas inställning till fri entré samt de påbörjade förberedelserna inför fri entré 2004.

*Fri entré på museer: Synpunkter og konsekvenser*² är en rapport som gjordes hösten 2003 av två danska studenter inom ramen för en praktikperiod på Kulturhuset i Stockholm. Uppsatsen är en undersökning av några av musei- och kulturvärldens ledande aktörers uppfattning av och synpunkter på fri entré. Författarna har intervjuat ett tiotal personer, däribland chefen för Musikmuseet Stefan Bohman. Frågor ställdes bl.a. om kulturpolitiska målsättningar, tillgänglighet, kvalitetsbegreppet, konkurrens och museets roll och funktion. Författarna vill se rapporten som ett inlägg i diskussionen om fri entré. Jag har till min uppsats dock inte använt mig av denna rapport.

TEORETISK PLATTFORM - ORGANISATIONSTEORI

Teorin i detta avsnitt är hämtad från läroboken *Hur moderna organisationer fungerar*.³ Bokens avsikt är att ge en introduktion till organisationsteorin och fungerar som en antologi över de mest centrala områdena inom organisationsteorin. Författarna Dag Ingvar Jacobsen och Jan Thorsvik är verksamma vid högskolan i Agder i Norge.

Organisation och förändring kan ses som ett motsatspar. Organisering skapar stabilitet, förändring är de förhållanden som omintetgör stabiliteten.⁴ Det hör till att organisationer hela tiden förändras. En organisatorisk förändring kan till exempel bero på att en teknik, en uppgift eller ett mål inom organisationen förändras.⁵

Musikmuseet genomgår en planerad förändring. En planerad förändring ses som en process i vilken en organisation aktivt anpassar sig till ändrade förhållanden, antingen interna eller från omvärlden.⁶ En sådan så kallad rationell förändringsprocess kan kortfattat beskrivas i följande faser:

² Jensen, Mette & Tina Kristensen, *Fri entré på museer: Synpunkter og konsekvenser*, Kulturhuset Stockholm, Oktober 2003

³ Jacobsen, Dag Ingvar & Jan Thorsvik; *Hur moderna organisationer fungerar* (Lund 2002)

⁴ Ibidem s. 469

⁵ Ibidem s. 440

⁶ Ibidem s. 462

Fas 1: Det sker en förändring eller det förväntas komma en förändring utanför organisationen, som organisationen måste ta hänsyn till. Det kan till exempel vara att organisationen påläggs nya lagar av en offentlig myndighet.

Fas 2: Organisationen, oftast ledningen, analyserar de förändringar som förväntas inträffa, och sätter sedan upp mål för hur man ska förhålla sig till förändringarna.

Fas 3: När man fastställt målen analyserar man hur organisationen bör utformas för att möta de nya utmaningarna.

Fas 4: Förändringen genomförs med hjälp av olika strategier.⁷

Eftersom en förändring innebär att man går från ett säkert tillstånd till ett osäkert kan man tänka sig att de flesta organisationer genomgår en övergångsperiod med kaos och oordning innan läget stabiliseras. Motstånd till en organisationsförändring är därför en naturlig reaktion från individer och grupper bland de anställda.⁸ Motstånd vill jag i det här sammanhanget översätta till oro inför förändringen. Några orsaker till att det uppstår motstånd/oro kan vara att:

1) Man hyser en fruktan för det okända, det vill säga personalen vet vad man har, men vet inte vad man får efter förändringen.⁹

2) Förändringar innebär dubbelarbete under den period som förändringen pågår. Nya uppgifter måste utföras samtidigt som de gamla hålls igång. Ett vanligt argument mot förändringsprocesser är att de kräver för mycket i arbete och resurser för att kunna genomföras.¹⁰

3) Enskilda individer inom organisationen kan ställas inför krav på ny kunskap och kompetens. Innehavaren av en befattning som har arbetat upp en speciell kompetens måste kanske omvärdera kunskapen vid en förändring.¹¹

⁷ Ibidem s. 445

⁸ Ibidem s. 447

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem s. 449

¹¹ Ibidem

Teorierna kommer att tillämpas i slutet av uppsatsen.

PROBLEM OCH AVGRÄNSNINGAR

Samtliga intervjuade har som redan nämnts fått läsa igenom sina respektive textavsnitt. Under perioden som uppsatsen har skrivits kan det dock hända att många ändringar skett på museerna sedan intervjuerna. Vissa uppgifter/svar på uppsatsens detaljfrågor kan därför vara inaktuella.

Då intervjun med Arkitekturmuseet utfördes hade museet redan hunnit öppna för fri entré - uppgifterna som kom fram under intervjun handlade inte enbart om Arkitekturmuseets förberedelser inför fri entré, de blev delvis även utvärderande.

Östasiatiska Museet öppnades för fri entré vid tidpunkten för slutskedet av denna uppsats. Det har inte funnits tid till att följa upp nyöppningen. I samband med nyöppningen satte media fokus på fri entré-reformen. Dessa artiklar har inte heller kunnat följas.

Uppsatsen har inte som syfte att ta ställning eller diskutera argumenten för eller emot fri entré. Den redovisar inte heller hur debatten om hur fri entré har gått inom museerna i Sverige då Sofie Karlsson redan behandlat det i sin uppsats.

.....

Tack till Musikmuseet, Arkitekturmuseet, Historiska museet och Östasiatiska museet samt till min handledare Dan Malmström.

BAKGRUND

1. FRI ENTRÉ-REFORMEN

I Europa går debatten sedan flera år tillbaka het om den fria entréns vara eller icke vara. Länder som Tyskland, Storbritannien och Spanien har fri entré på de statliga museerna, medan man i Norge sedan april 2002 delvis har återfört entréavgifterna på museer som tidigare har haft fri entré.¹²

Regeringens syfte med fri entré

Regeringen har föreslagit att sammanlagt 91 miljoner kronor ska anvisas till fri entré-reformen. 18 miljoner av dessa ska fördelas till de tre museer som inför fri entré under 2004. De återstående 73 miljonerna anvisas reformen när de övriga berörda museerna inför fri entré år 2005.

Då museerna är en del av det offentliga rummet och det gemensamma kulturarvet ska alla kunna ta del av dessa. Med fri entré skapas ett öppet icke-kommersiellt rum där allmänheten kan mötas, diskutera och fördjupa sina kunskaper om kulturarvet.¹³ Liksom bibliotek, skolor och universitet har museerna ett samhälls- och bildningsansvar, och bör därför ha samma public service uppdrag som dessa. Det finns även en viktig demokratisk aspekt i att öka medborgarnas tillgänglighet till det gemensamma kulturarvet. Med fri entré kan man troligtvis locka till sig nya grupper av besökare samt fler människor från alla delar av landet.¹⁴

Förslaget på fri entré avser museernas basutställningar. Vissa av utställningarna kommer fortfarande att vara avgiftsbelagda - bland annat de som inte omfattar de egna samlingarna.¹⁵

Fri entré - kortfattad historik

Införandet av fri entré på de statliga museerna i England var ett vallöfte från Labour år 1997. I april år 1999 införde man sedan fri entré för barn på flera statliga museer i London, följt i april år 2000 av fri entré för personer över 60 år. Besökssiffrorna ökade för barnen med 20

¹² Sofie Karlsson, *Fri entré - om tillgängligheten till våra museer*, Kandidatuppsats i museologi, Institutionen för ABM estetik och kulturstudier, Uppsala Universitet, HT 2002

¹³ Prop. 2003/04:1 utgiftsområde 17 avsnitt 4.4

¹⁴ Prop. 2002/03:1 utgiftsområde 17 avsnitt 4.4

¹⁵ Carin Ståhlberg; Fri entré på museer gäller bara delvis, *Dagens Nyheter* 2003.12.16

procent, och för de äldre med 40 procent. Under december år 2001 öppnade tretton av de mest populära museerna och gallerierna i Storbritannien dörrarna med fritt inträde för att kunna vara tillgängliga för så många människor som möjligt. Då det sedan konstaterades att de tretton museerna tillsammans hade ökat besöksiffran med 62 procent utlovades att fri entré skulle förbli permanent.¹⁶

I Sverige bedrev Historiska museet försöksverksamhet med fri entré under ett par perioder mellan åren 1999-2001. Försöksverksamheten med fri entré på Historiska museet handlade om att aktivt bidra till samhällsbygget, det livslånga lärandet, att utgöra en positiv resurs för skolan och en plattform för möten mellan kulturer. Då *Statens historiska museer*¹⁷ förvaltar centrala och viktiga delar av Sveriges kulturarv ser myndigheten som en av sina mest betydelsefulla uppgifter att göra detta kulturarv tillgängligt för alla. Att slopa entréavgifterna var en metod att nå ut till fler och framförallt till nya grupper av besökare.¹⁸

Då utfallet bedömdes vara intressant anhöll myndigheten *Statens historiska museer* i sitt budgetunderlag för år 2002 till regeringen om medel för att ytterligare kunna pröva förutsättningarna för fri entré. Med regeringens stöd kunde sedan Statens historiska museer ha fri entré till all publik verksamhet som till exempel utställningar och olika typer av evenemang. Historiska museet höll öppet med fri entré mellan den 2 januari - 12 maj 2002, och Kungliga myntkabinettet hade samma år fri entré mellan den 2 januari - 8 april. Efter att sedan ha lämnat in en rapport över utfallet för denna period uttalade regeringen och riksdagen att fri entré skulle införas på centrala museer från år 2004.¹⁹

Uttalandet var ett vallöfte från socialdemokraterna och gällde de tjugo museer som ingår i de statliga museimyndigheterna. Stiftelserna Nordiska museet och Tekniska museet skulle erbjudas att också få vara med. Regeringen utlovade även att så snart budgeten var fastställd så skulle man dessutom inleda en dialog med de berörda museerna där de enskilda museernas behov, samt vilka utställningar som ska omfattas, skulle diskuteras.²⁰

Löftet om införandet av fri entré på museerna kom dock på grund av besparingsskäl att brytas, och det blev istället bara tre statliga museer som fick fri entré från och med den 1 januari 2004. Efter förhandlingarna om vårbudgeten beslutades att de tre museerna på

¹⁶ Ian Youngs; How the museums were freed, *BBC News* 2002.08.09
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/2183071.stm> (2004.05.25)

¹⁷ Myndigheten *Statens historiska museer* innefattar Statens historiska museum (Historiska museet) och Kungliga myntkabinettet

¹⁸ *Fri entré*. Preliminär redovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer våren 2002, s. 5

¹⁹ *Fri entré*. Slutredovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer våren 2002, s. 5

²⁰ Eva Bäckstedt; Nationell satsning på dans i budgeten, *Svenska dagbladet* 2002.09.10
http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_2806182.asp (2004.05.26)

Skeppsholmen - Moderna museet, Östasiatiska museet och Arkitekturmuseet - skulle få gratis inträde.²¹

Idag då uppsatsen skrivs -vårterminen 2004- har alltså Arkitekturmuseet och Moderna museet öppnat för fri entré från och med den 14 februari, medan Östasiatiska museet kommer att öppna under september samma år. Musikmuseet och de andra statliga museerna förväntas få öppna för fri entré den 1 januari år 2005.

2. MUSIKMUSEET OCH DESS ORGANISATION

Musikmuseet ingår tillsammans med Statens musikbibliotek och Svenskt visarkiv i *Statens musiksamlingar*. Statens musiksamlingar är en central myndighet på musikens område och ska främja musikintresset och musikvetenskapen genom att dokumentera, samla in, bevara och hålla levande musikens kulturarv. Till uppgifterna hör även att hålla dokumentationen och samlingarna öppna för studium genom utställningar och programverksamhet, samt bedriva egen forskning. *Musikmuseet* har som särskilda uppgifter att utföra de uppgifter inom myndigheten som rör insamling och vård av musikinstrument, utställningar, musikpedagogiska aktiviteter och annan museiverksamhet.²²

I samlingarna ingår ca 6000 musikinstrument från olika etniska grupper och från den västerländska konstmusiken. Museet har Sveriges största musikarkiv med 20000 låtuppteckningar samt ett bibliotek med böcker och tidskrifter. Det finns även en konsertlokal, en specialiserad butik och ett café. Till basutställningarna hör *Ensembler i Sverige – människan, musiken, miljön*; en utställning med ensembler i tidstroga rum från 1600-talet till ABBA, *Klåjnk* där barnen kan pröva musikinstrument, *Ljudrummet* där olika ljudprinciper förklaras och *Lirum* där man med sin fantasi kan skapa annorlunda klanger.

Musikmuseets historik och verksamhet

Musikhistoriska museet grundades 1899, men de första aktiviteterna skedde 1897 då en musik- och teaterhistorisk utställning ingick i den stora Konst- och industriutställningen. År 1901 öppnades museet för allmänheten med en samling av 200 instrument och en betydande del arkivmaterial. 1979 flyttade museet från Slottsbacken till Kronobageriet – museets

²¹ Jenny Leonardz; Endast tre museer får gratis inträde 2004, *Svenska dagbladet* 2003.04.09
http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_5184137.asp (2004.05.26)

²² Förordning (1999:561) med instruktion för Statens musiksamlingar

nuvarande byggnad. 1981 instiftades den statliga myndigheten Statens musiksamlingar där museet kom att ingå. Musikhistoriska museet ändrade då namn till Musikmuseet.²³ Samma år erhöll Musikmuseet Europarådets museipris Årets museum.

Museets verksamhet idag är bred och inriktar sig på interaktiva utställningar, pedagogik för främst yngre skolbarn, föreläsningar och konserter. Konserterna bygger ofta på samarbete mellan olika institutioner t.ex. Kungl. Musikhögskolan. Caféet – Café Mix – arrangerar också konserter. Särskilda aktiviteter som t.ex. Violinens dag anordnas med jämna mellanrum. De tillfälliga utställningarna då uppsatsen skrivs är *Ton och Nation*, *Arbetets musik* och *Min musik*. På museets hemsida <http://stockholm.music.museum/> pågår några interaktiva internetutställningar.

Museet har en aktiv vänförening med ca 300 medlemmar.

Byggnaden och museirummen

Musikmuseet är beläget med adress Sibyllegatan 2 i de trevliga och historiskt intressanta kvarteren kring Nybrokajen och Östermalmstorg i Stockholm. De närmaste grannarna är Kungliga Hovstallet, Dramaten, Hallwylska palatset, Armémuseum och Hedvig Eleonora kyrka.

Den stora byggnaden med de små gluggarna till fönster har en spännande och mytomspunnen historia framförallt ur arkitekturhistorisk synvinkel. De äldsta delarna härrör från 1639 då det första huset; ett provianthus uppfördes. Några år senare byggdes ett bageri ett tiotal meter söder om provianthuset. På 1700-talet byggdes husen ihop. Husets delar har med tiden haft olika funktioner men man räknar med att bageriet var igång mellan åren 1645-1958. Bageriet försörjde landets försvar med bröd, därav byggnadens namn Kronobageriet. Enstaka antikvariska detaljer finns än idag bevarade och synliga t.ex. bjälklag och en spiralränna som användes som rutschkana för mjölsäckar.²⁴

Kronobageriet blev byggnadsminnesmärkt år 1935 vilket innebär att särskild hänsyn måste tas vid förändringar. De åtskilliga om- och tillbyggnaderna under historiens gång samt gatans lutning har resulterat i ett inre och yttre asymmetriskt utseende. Inför musikmuseets inflyttning byggde man om huset invändigt för att passa dess nya funktion. De offentliga museirummen är belägna i husets norra del med ingång vid ett utmed ena långsidan

²³ Om Musikmuseet. Musikmuseets webbsida (2004.02.02) <http://stockholm.music.museum/infosve.html>

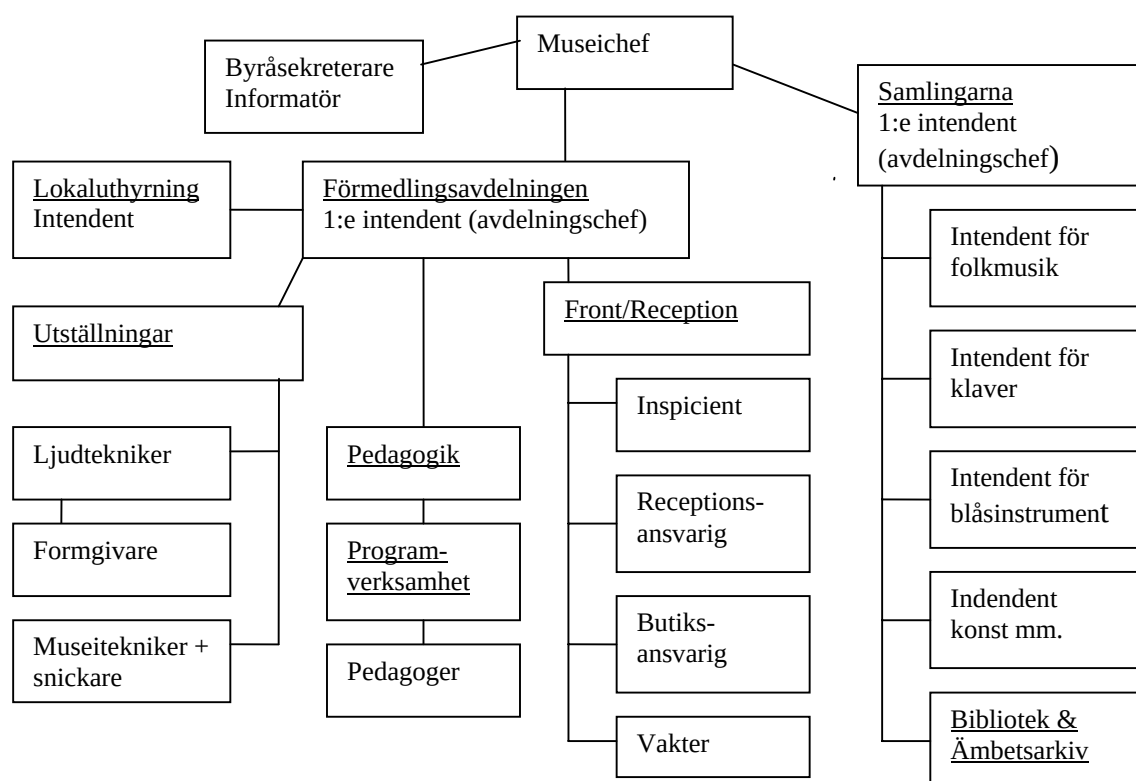
²⁴ *Musikmuseet i gamla Kronobageriet*, broschyr utgiven av Statens Fastighetsverk

utskjutande trapphus. Man går upp för en trappa för att nå entréportarna. Väl inne i trapphuset finns receptionen och kassan i ett rum ett par trappsteg upp till vänster. Det finns två våningsplan och en souterräng-del i museets offentliga del. Inom och mellan våningarna finns en hel del passager, trappor, halvtrappor och dörrar. Konsertsalen ligger norr om trapphuset i höjd mellan husets andra och tredje våning.

Det underliga inre utseendet tillför museet mycket charm och karaktär men även en viss svårillgänglighet för besökaren som ibland kan ha problem med att orientera sig i huset. Redan entréns utformning kan skapa förvirring då man precis när man kommit in står i ett trapphus som leder upp, ner eller till vänster. Museet har en separat ingång på markplan för handikappade. En stor hiss är belägen nära trapphuset.

Organisation av personalen

Man kan beskriva Musikmuseet som en liten organisation. Det finns 18 årsverken uppdelade på museets olika tjänster. Dessutom arbetar ett antal extravakter inom frontpersonalen. Inför planeringen av nya utställningar anställs ibland externa personer. Fri entré-reformen kommer främst att beröra personalen vid förmedlingsavdelningen. Organisationens struktur syns på grafen.²⁵

²⁵ Grafen bygger på uppgifter från 1:e intendenten för förmedlingsavdelningen

fig. 1 Graf över Musikmuseets organisation

Marknadsföring

Marknadsföringen sköts av en informatör anställd av Statens musiksamlingar. Informatören ansvarar för informationsfrågorna för de samtliga tre institutionerna. Till informatörens uppgifter hör även grafisk formgivning mm.

Man marknadsför Musikmuseet genom rad- och separatannonser i dagstidningarna, genom att skicka ut trycksaker som till exempel affischer och flygblad till bibliotek, skolor m.fl. ställen, samt genom att lägga ut information i olika Internet-kalendarier. Ett mer påkostat programblad för konserter och andra evenemang samt visningsprogram för skolor, barnomsorgen samt vuxenvisningar skickas ut 2 ggr per år. Inför vernissager skrivs pressmeddelanden och pressträffar ordnas för tidningarna, radion och TV.

Musikmuseet har en relativt liten budget för marknadsföringen. Man skulle gärna synas mer bl.a. genom att annonsera i T-banan. Med den snåla budgeten måste man nischas på en viss typ av mottagare t.ex. vänföreningens medlemmar, lärare, skolelever, musikstuderande etc.

Det finns planer på att göra en gemensam marknadsföring med de andra museerna på Östermalm. Man vill också öppna den lilla platsen mellan Kronobageriet och Väpnargatan för att åstadkomma en tydligare entré. Som det är idag används den som bilparkering och en kedja spärrar av området.

Man skulle gärna vilja ha möjlighet att ordna fler företagskvällar av "kick-off"-karaktär samt skapa ett samarbete mellan skolor och museipedagoger genom att bjuda in lärare på kvällsvisningar med tilltugg. Ett hinder för museets marknadsföring är att man ej har tillräckligt stora personaltillgångar för att ta emot så många fler besökare än idag.

Inför fri entré-reformen kommer man att satsa på marknadsföring och information framförallt inom huset dvs. att det ska finnas trycksaker och information för de besökare som redan hittat till museet. Skyltningen inom huset måste också tänkas igenom särskilt. De bokade visningarna kommer att behöva marknadsföras så att skolorna förstår deras värde i pris.²⁶

²⁶ Sammanställning av intervju med informatören på Statens musiksamlingar

UNDERSÖKNING

3. UTVÄRDERING AV FRI ENTRÉ - HISTORISKA MUSEET

Detta kapitel handlar om de förändringar och de praktiska problem som kan uppkomma på ett museum vid införandet av fri entré. Tillämpning sker på Historiska Museets tillfälliga perioder av fri entré. Det finns här också några utblickar på museum i London.

Erfarenheterna från fri entré refereras från två håll. Uppgifterna om ledningens erfarenheter har främst hämtats från Historiska museets slutrapport om fri entré till regeringen. En större inblick i frontpersonalens situation vid fri entré ges genom en sammanställning av en intervju gjord med en av de anställda vid frontpersonalen på Historiska museet. Utrymme i kapitlet har lämnats för den anställdas råd inför införandet av fri entré.

Ledningens erfarenheter

Historiska museet ingår som tidigare nämnts tillsammans med Kungliga myntkabinettet i myndigheten *Statens historiska museer*. Historiska museet ansvarar för svensk kulturhistoria och konst från stenåldern till 1500-talets mitt. I samlingarna ingår bland annat arkeologiska föremål och medeltida konstskatter. Museet är ett sorts arkiv där de arkeologiska fynden förvaras.²⁷ Tillfälliga utställningar berör inte sällan samtidshistoria. Museet hör till ett av de mer välbesökta museerna i Stockholm.

Bland de förändringar som försöken med fri entré medförde har noterats att antalet besökare på Historiska museet tredubblades inom perioden med fri entré.²⁸ Nya besökskategorier t.ex. invandrare besökte museet genom gruppbesök. Samtidigt visade de etablerade grupperna upp nya beteenden. Skolklasserna valde i större utsträckning än tidigare att besöka museet på egen hand dvs. att inte gå på förbokad visning med museipedagog.²⁹ Enligt museichefen Kristian Berg ställer de ovana besökarna andra krav, och den största utmaningen vid fri entré är den pedagogiska. Det första museibesöket måste bli så pass positivt att den nya besökstypen vill komma tillbaka. De nya besökarna ställde också andra

²⁷ Vanliga frågor om Historiska museet. Historiska museets webbsida 2004.05.20
<http://www.historiska.se/info/faq.html>

²⁸ På Kungliga myntkabinettet ökade antalet besökare med 100 procent

²⁹ *Fri entré*. Slutredovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer våren 2002

frågor än de vana besökarna, och museet fick sätta in värddar i entréhallen samt ta fram nya informationsfoldrar om museet.³⁰

Den ökade besöksmängden innebar stora påfrestningar på lokaler och på personalen. Det blev ett ökat slitage på utställningarna, och ljudnivån inne i museet var orimlig. Vid fri entré blev det mycket svårt att räkna besökarna på ett tillförlitligt sätt.

Det som inte påverkades av fri entré var museishopens intäkter. Här skulle man kunna förvänta sig en ökning på grund av det ökade besökstalet. Olika mätundersökningar som gjordes under och efter fri entré-perioden observerade även att bland de enskilda besökarna var det inte någon större skillnad på sammansättningen av besökskategorierna. En slutsats som drogs av ovanstående erfarenheter var att fri entré kan vara ett effektivt verktyg att nå nya typer av besökare genom gruppbesök. För att nå ut till nya besökstyper bland enskilda besökare måste fri entré kombineras med andra åtgärder från museerna. Försöksverksamheten med fri entré på Historiska museet fick för övrigt effekten att en offentlig debatt om museernas tillgänglighet uppstod, och att interna diskussioner inom museerna påbörjats.³¹

De slutsatser som Historiska museet drar från sina erfarenheter av fri entré liknar de erfarenheter som gjorts i London. Samtliga museer där har mer än fördubblat antalet besökare sedan de införde fri entré. Dock har precis som på Historiska museet inte andelen underrepresenterade grupper ökat, men de grupperna har ändå blivit fler eftersom alla besökstyper hade ökat. David Anderson från Victoria and Albert Museum - en av initiativtagarna till införandet av fri entré på museer - menar i en intervju i Svenska Dagbladet att fri entré inte räcker för att locka till sig nya besökstyper. Man har till exempel gjort särskilda projekt med vissa grupper, bl.a. med ungdomar från en av Londons fattiga förorter, som handletts i museet. Sådana insatser kan vara kostsamma för ett museum.³²

På Tate Modern såg Lars Nittve en stor sociologisk och etnisk spridning på besökarna och frekvensen återbesökare blev högre vid fri entré. Tate Modern hade fri entré till samlingarna och till entréhallen men inte till större specialutställningar. "Betal"-utställningarna gick bra då de behandlade ett populärt ämne. Däremot gick det desto sämre då en mindre känd konstnär ställde ut.³³

³⁰ "Fri entré - hot eller möjlighet", *KULT. Nyheter från svenskt kulturarv*, nr. 4 2002 s. 13 (Författare saknas)

³¹ *Fri entré*. Slutredovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer våren 2002

³² Leonardz; Fri entré skapar nya krav på museer, *Svenska Dagbladet*, 2003.01.25

³³ "Fri entré - hot eller möjlighet", *KULT. Nyheter från svenskt kulturarv*, nr. 4 2002, s. 12 (Författare saknas)

Frontpersonalens situation

Samordnaren för butik och entré är heltidsanställd på Historiska museet som föreståndare för butik, entré och bokning av visningar, och hon tjänstgjorde på museet under de båda perioderna av fri entré. Under den första perioden var hon anställd som timpersonal och arbetade förutom med de för frontpersonalen ordinarie uppgifterna även som museilärare och tekniker mm.

Frontpersonalen på Historiska museet består av fem personer som ansvarar för entrén, butiken och bokningen. Vaktningen av utställningarna och den allmänna ordningen sköts av ett vaktbolag. Dagligen arbetar två ur frontpersonalen vid entrén och en i butiken. Tre av de fem är utbildade arkeologer. Samordnarens akademiska bakgrund består av arkeologi, historia och museologiprogrammet vid Umeå universitet.

Förändringar för frontpersonalen i samband med fri entré

Situationen för frontpersonalen präglades av stora förändringar på grund av den ökade besöksmassan. Förändringarna låg dels i att frontpersonalens roll övergick från att ha varit kassapersonal till att bli informationscentral, dels i att arbetet blev mer slitsamt på grund av den ökade arbetsbelastningen. När den första perioden började hade man från ledningens sida inte kunnat förutse att ökningen av besöksstatistiken skulle vara så stor. Det blev en chockartad upplevelse – en hel del problem uppstod som man inte hade varit förberedd på. Under den andra perioden - Making Difference-dagarna - erfor samordnaren att det från museets sida fanns en vana och därmed en väl fungerande organisation kring den fria entrén. Det fanns t.ex. hela tiden annan personal vid entrén som tog hand om medieuppbådet och som hjälpte till där det behövdes. Arbetsglädjen var hög trots mer arbete. Det fanns en god laganda och frontpersonalen kände att de hade ett bra stöd uppifrån ledningen.

Samordnaren ser mycket positivt på de båda perioderna av fri entré då det blev mycket roligare med att arbeta på ett museum dit det kom mer folk. Besökarnas syn på frontpersonalen ändrades från ”en person som tar betalt” till någon som kan ge information. Frågorna om samlingarna och ämnet blev mer specialiserade vilket samordnaren fann stimulerande och kände att hon hade rätt utbildning för att besvara. Man fick också mer frågor av turistkaraktär om hotell etc.

Problem som uppstod i samband med fri entré

Med fri entré-reformen uppstod dock en hel del problem att lösa. Erfarenheterna ledde till några omorganisationer av arbetsuppgifterna. Till alla problem har man inte lyckats hitta någon lösning.

Vid Historiska museets första period av fri entré var ökningen av besöksstatistiken successiv – folk hörde förmodligen talas allteftersom om den fria entrén via media och bekanta. Statistiken sköttes med hjälp av handräknare. Innan fri entré-perioden hade de fört en *mycket* detaljerad statistik över de olika besökskategorierna men på grund av de praktiska svårigheterna räknades nu alla besökarna till samma grupp.

Samtliga evenemang som museet ordnade var gratis med undantag från bokade visningar och ett fåtal konserter där ensemblen ville ha betalt. Tyvärr missade alltid några besökare att det till evenemangen ibland fanns ett begränsat antal platser som måste förbokas.

De bokade visningarna fortsatte man att avgiftsbelägga eftersom guidelönen är en utgift för museet. Däremot har Historiska museet alltid haft fri entré för klasser som besöker museet på egen hand. Då de frigående klasserna ökade efter reformen kunde det bli trångt uppe på våningarna då bokade och obokade grupper skulle samsas om utrymmet. Detta kunde skapa stor irritation hos de bokade klasserna, men framförallt hos enstaka besökare. Samordnaren skulle i framtiden gärna boka in grupperna före museets öppettider så att de får lugn och ro och ej blir störda av de fritt gående skolklasserna.

För de fritt gående skolklasserna har man hittills ej hittat någon bra lösning. Till de grupper som kommer obokat önskar samordnaren att det fanns ett bättre skriftligt material för lärarna. Om skolklasserna ska kunna tillgodose museet måste det finnas ett lämpligt utformat skolmaterial att t.ex. lägga upp på hemsidan att studera i god tid innan museibesöket.

En mycket viktig funktion som frontpersonalen på ett museum har är att man förmedlar besökarens första intryck av museet. Man är kontaktperson vid bokningar, man står för service, och man konfronteras med eventuella klagomål. Tidsbristen efter reformen ökade; man hade mindre tid per besökare eftersom det fanns fler personer som förväntade sig mer information och långa förklaringar med t.ex. hänvisning till böcker. Man hann inte heller med att se efter om besökarna tagit till sig information om café osv. Under Making Difference-perioden kände samordnaren att hon inte hann med sina vanliga uppgifter som föreståndare - att gå på möten, beställa varor, läsa av statistiken osv. eftersom personalen hela tiden behövdes i entréhallen eller i butiken.

I entréhallen och inne på våningarna fick man förändra informationssystemet. I entrén gjorde man fler och tydligare skyltar mot utställningarna och garderoben.

Några problem uppstod även med arbetsmiljön: Bullernivån i den stora hallen blev fruktansvärd pga. ekot. Det blev fort smutsigt men det sattes ändå inte in någon extra städning. Inget räckte till; man fick ständigt fylla på med foldrar och toalettpapper. Skåpen i garderoben tog oftast slut redan under den första timmen efter museets öppnande för dagen. Då fick frontpersonalen ta emot väskorna för förvaring bakom kassan vilket förutom att det blev en otrivsamt arbetsmiljö även blev en brandfara och säkerhetsrisk. Det kunde ibland hända att frontpersonalen var tvungen att utföra nya uppgifter som inte hörde till deras ordinarie t.ex. skotta snö. Slutligen kom det också mer klagomål och fler problem uppstod eftersom det kom mera besökare.

Samordnarens förslag inför organiserandet av fri entré

- o Eftersom entrén både är besökarnas första intryck av museet samt frontpersonalens arbetsmiljö är det viktigt att dess utformning är välkomnande och ett trevligt ställe att vara på. Då kassan försvunnit och frågorna om utställningarna ökat bör man bereda mer plats för informationen. Detta kan göras med hjälp av en dator för sökning i museets databaser samt en soffgrupp för besökarna
- o Utökat utrymme behövs även för matsäcksplatser, garderob, skåp och hängare. Mer utrymme bör även planeras för museicaféet i form av fler bord och stolar
- o Städning bör ske 2 ggr per dag - åtminstone av toaletten
- o Minst en extra personal bör anställas i fronten. Vid evenemang behövs oftast större beredskap
- o Mer skriftligt material bör produceras för skolklasser som på egen hand besöker museet. Materialet kan t.ex. publiceras på museets hemsida
- o Informationen på montrarna bör finnas på fler språk – åtminstone på engelska, men gärna även på franska och tyska
- o En automatisk besöksräknare bör installeras då manuell räkning medför ett osäkert resultat samt en hög personalkostnad för museet
- o Slutligen men *framförallt* måste frontangelägenheterna få kosta för att frontpersonalen ska orka med. Det behövs också gehör och gott stöd uppifrån ledningen³⁴

³⁴ Sammanställning av intervju med samordnaren för butik och entré på Historiska museet

4. SYNPUNKTER FRÅN MUSIKMUSEETS ANSTÄLLDA

Detta kapitel utgör sammanställningar av intervjuer med delar av den personal på Musikmuseet som berörs av fri entré-reformen.

Synpunkter från museipedagoger

Musikmuseets pedagogiska verksamhet består av olika skolprogram, musiklektioner för småbarn, allmänna visningar, instrumentverkstad mm. Varje vecka ges ca 15 visningar. Kvällsvisningar för företag i kombination med servering i caféet förekommer också. Då visningarna ska vara klingande spelar pedagogerna på medhavda musikinstrument för skolbarnen, och barnen spelar på publik-instrumenten.

Musikmuseet har tre pedagoger varav en musikpedagog, en rytmikpedagog och en musikhandledare som på deltid arbetar med visningarna, på deltid med andra arbetsuppgifter inom huset. Musikpedagogen blev intervjuad till detta delkapitel.

Inställning till fri entré och några framtidsvisioner

Rent kulturpolitiskt tycker musikpedagogen att det ska vara gratis att gå på museum för att öka tillgängligheten för allmänheten. Hon ser stora fördelar med att det kommer att komma människor till museet som inte brukar komma annars. Tillströmningen består nog främst av nyfikna men också nya besökare. Samtidigt tror musikpedagogen att kvalitén på museibesöket tar skada om det blir för mycket folk i huset. Musikmuseet har t.ex. ganska många publik-instrument. För pedagogerna är det väldigt viktigt att instrumenten finns för att besökarna ska kunna spela och känna på dem. Eftersom de är en sådan väsentlig del av visningarna vill pedagogerna gärna ha ännu fler publik-instrument. De hoppas att det inte blir så stort slitage på dem att museet måste minska ner mängden instrument.

Pedagogerna är ganska väl förberedda på att det i samband med fri entré-reformen kan bli mer arbete eller annan typ av arbete. Musikpedagogen tror att de kommer att behöva kontrollera och styra grupperna mer i huset. På grund av husets inre utseende blir det viktigt att fördela mängden personer i rummen så att inte "båten kantrar". Detta trots att man helst vill att besökarna ska få känna sig fria att gå hur de vill. Det kommer att krävas mer personal som hjälper till med detta. De också besökarna kommer också att behöva extra uppmärksamhet.

Synpunkter inför fri entré

Bland de få problem som museipedagogerna idag upplever med visningsverksamheten är att Musikmuseet inte kan ta emot fler grupper med de personalresurser som finns nu. Eftersom det t.ex. är ett hårt tryck på musikleken skulle man idag gärna bygga ut den öppna verksamheten. Ett förväntat problem inför fri entré är dels att pedagogerna inte kommer att räckta till, dels att Musikmuseet vid vissa tidpunkter kommer att ha uppfyllt kvoten över det maximala antal besökare som man av säkerhetsskäl får släppa in. Man kanske måste låta även de frigående grupperna föranmäla att de kommer.

Eftersom man inte vill avvisa grupper vore det idealiska för pedagogerna att genomföra visningar endast under en viss tid på dagen. Man skulle då kanske öppna museet en timme senare och hålla den större delen av visningarna före öppettid, förslagsvis mellan kl. 9 - 12. Grundskoleklasserna brukar ändå komma före lunch. Om de fortsättningsvis kommer att ha bokade visningar under öppettid blir det svårt att få lugn och samling med gruppen då det samtidigt finns annat folk i huset. Med det ökade besöksstrycket blir de frigående besökarna störande och gruppen får ej ut det av visningen som de hade hoppats på.

Museet har lika mycket ansvar för de frigående grupperna som för de bokade. Då det kommer att komma nya och fler besökare bör grupperna som väljer att gå utan museipedagog få en obligatorisk introduktion med instruktioner om i vilken ordning de ska besöka utställningarna, information om vad utställningarna handlar om mm. Därför bör man skapa minst en tjänst som "specialvärd" som är en slags blandning mellan pedagog och museivakt. En högtalaranläggning (som de flesta museer har) kommer att vara ett nödvändigt hjälpmedel framförallt för receptionsgruppen som enkelt kan informera om t.ex. vilka bokade visningar som pågår i utställningarna.

Slutligen anser museipedagogerna att det är viktigt att museet har ett kvalitetskrav. De vill därför att de bokade grupperna ska fortsätta att betala för visningarna. Då skolorna betalar för visningarna har lärarna rätt att ställa krav.³⁵

Synpunkter från reception/inre service

På Musikmuseet arbetar fem personer med reception/inre service; så kallad frontpersonal. Frontpersonalen på musikmuseet har som uppgift att bl.a. sköta entrékassan, receptionen, telefonväxeln, butiken och vaktningen av utställningarna. Övriga förekommande uppgifter är

relaterade till det utställningstekniska och till konsertverksamheten. Det finns som regel dagligen en vakt per våning, en personal i butiken och en i receptionen/biljettkassan.

Frontpersonalens inställning till fri entré

Frontpersonalens inställning till fri entré är ganska positiv så länge ekonomiska förutsättningar ges och fler personal anställs. Helst skulle de dagligen vilja vara åtta personer i tjänst istället för fyra då skolgrupper etc. ofta kommer samtidigt. Dessutom kommer fri entré-reformen säkerligen att innebära en ökad arbetsbelastning på grund av den ökade besöksmassan och slitaget. De har farhågor om att reformen även kommer att innebära en sämre kvalitet för besökarna. Idag känner de att de har en liten men väldigt fin verksamhet med musikleken mm. De tror att verksamheten och utställningarna i huset kommer att hotas på bekostnad av fri entré-reformen och att Musikmuseet löper en risk att bli en trist och stillastående institution. Pengar måste också avsättas till att bygga om för mer utrymme i entré, butik och garderob, för städning samt för underhåll av musikinstrumenten som används i utställningarna.

Förekommande problem innan fri entré-reformen samt frontpersonalens framtidsvisioner

De problem som finns idag före införandet av fri entré kommer antagligen att förvärras efter reformen. Frontpersonalen upplever det som att problemen idag börjar redan i entrén med att besökarna inte vet i vilken riktning de ska gå då de direkt i trapphallen möts av tre vägval.³⁵ Bitvis kan situationen i receptionen bli väldigt stressig, särskilt under lunchen. Många grupper och enskilda besökare kan anlända samtidigt som telefonväxeln och butiken måste betjänas. Ofta har gruppleddarna t.ex. lärare ej kontroll över gruppen som sprider ut sig över hela museet. Ibland kan det också vara svårt att skilja mellan konsertbesökare och museibesökare vilket skapar förvirring hos både personal och besökare. Hela husets tillgänglighet är ett stort problem. Få kan vistas i samma utställning samtidigt eftersom museet är klingande med många ljudexempel. *Lirum* som besöks av många rullstolsburna blir lätt för trångt. Övriga utrymmen t.ex. personalutrymmet bakom disken samt garderoben upplevs också som små. Ofta rycks några ur frontpersonalen till annan verksamhet.

³⁵ Sammanställning av intervju med en musikpedagog på Musikmuseet

³⁶ Se kap. 2:2

Frontpersonalen har en framtidsvision av att det efter fri entré-reformen kommer att bli svårt att kontrollera det ökade besöksflödet. Besökarna kommer att i trapphuset välja att gå direkt upp eller ner till någon av utställningarna istället för att som idag först komma till receptionen. Detta kommer att medföra svårigheter för de anställda att veta vart grupperna befinner sig i huset. Det kommer också att bli väldigt svårt att räkna besökarna tillförlitligt. Skåpen och garderoben samt matsäcksrummet kommer inte att räcka till. Frontpersonalen tror också att det kommer att krävas mycket mer tid till underhåll av utställningarna då föremål i större utsträckning kommer att gå sönder eller försvinna. Eventuellt kommer utställningarna att behöva byggas med hänsyn till det ökade slitaget. Arbetssituationen kommer att bli mer koncentrerad och inte tidvis så pass avspänd som den anses vara nu. Frontpersonalen tror även att nya arbetsuppgifter kommer att tillkomma.

Förslag inför fri entré samt frontpersonalens önskemål från ledningen

Några förslag från frontpersonalen inför reformen är att fler informationsskyltar sätts upp. Redan i trapphallen kan en "Anmäl dig i receptionen"-skylt finnas. För att kunna administrera besöksstatistiken i Blå Boken³⁷ kan alla besökare registrera sig vid disken som pensionär, ungdom osv. Eventuellt kan en maxtid för museibesöket införas. Ordentliga informationstavlor bör sättas upp i entrén med tydligt angivna ordningsregler. Man bör även ha en maxgräns för antalet besökare som får vistas samtidigt på museet (t.ex. av brandsäkerhetsskäl). En specialutbildad museivärd kan stå vid entrén och ta emot och visa besökarna åt vilket håll de bör gå, ge en introduktion till utställningarna samt presentera de regler och förhållanden som gäller. Informationsdisken måste göras attraktiv och butiken kan gärna få en egen utformning. De guidade visningarna bör genomföras före museets öppettid. Då kan grupperna få ett bättre mottagande i receptionen och mer tid och utrymme i garderoben. Det blir lättare att räkna besökarantalet och pedagogerna undviker kollisioner mellan grupper och ströbesökare i utställningsrummen. Inför fri entré-reformen skulle man egentligen helst vilja förlägga museientrén till en annan del av byggnaden t.ex. till den nuvarande personalingången som ligger mellan caféet och museidelen.

De önskemål som frontpersonalen har från ledningen inför fri entré-reformen är att tydliga direktiv uppifrån ska ges om vilka regler som kommer att gälla t.ex. hur de ska behandla grupper, hur man förflyttar sig i lokalerna, och hur man dirigerar dem. De vill

³⁷ Musikmuseets databassystem för besöksstatistik mm.

tillsammans med ledningen samlas och diskutera värdutbildningen som gärna får innehålla stresshantering, service och träning i kommunikation. Man vill gärna också ha återkommande möten med sin chef samt att ledningen någon gång ”pryar” i receptionen. Frontpersonalen skulle även vilja ha fysiskt större yta för receptionen, städning två gånger per vardag, en högtalaranläggning, en automatisk besöksräknare samt nya museikläder kanske i form av en smart väst.³⁸

Synpunkter från formgivare

Det är viktigt att besökaren hittar in i museet redan från Nybroplan. Skyltningen måste locka till sig folk som av en händelse bara råkar se att det finns ett musikmuseum.

Trapphallen som är besökarens första intryck bör få en trevligare belysning och skyltning. Eftersom besökaren i trapphallen ställs inför många vägval bör skyltningen vara tydlig. Skyltningen kan t.ex. ske på mattor med text eller pilar. Flyttbara skyltar i trapphuset och inne på våningarna kan ställas ut beroende på de för dagen varierande aktiviteterna.

Väl inne i entrén är det viktigt att besökaren känner sig välkommen. För att göra entrérummet trevligare skulle hela utrymmet kunna målas om till en ljusare färg. De lösa stolarna och borden bör bytas ut till en fast och därmed säkrare inredning. En sitthörna, ett stabilt broschyrställ och en informationstavla kan anordnas. Informationstavlan bör tydligt skilja på vad som är museets egna arrangemang och andras. Någonstans vid receptionsdisken borde en fördjupning av informationen finnas i form av en dator och en samling tidskrifter. Vidare bör man skilja belysningen i butiken från foajén.

I garderoben behövs mer skåp inför fri entréreformen. För att ge ett mindre ”pinnigt” intryck kan klädhängarna ha fasta gavlar. Det får gärna finnas en sitthörna även i garderoben. Eftersom skåpen kommer att bli en bristvara då besökarantalet blir större skulle plats för fler skåp kunna beredas i utrymmet vid hissen mellan entrérummet och utställningen *ljudrummet*. Då det är svårt att hitta in till utställningen vore det bra med en självöppnande dörr med glasskiva. Dörren skulle kunna målas om från svart till en mer inbjudande färg. Utrymmets alla dörrhandtag borde bytas ut till mer ergonomiska så att det blir enklare att öppna respektive stänga dörrarna.

För övrigt bör man hålla efter matsäcksutrymmet på plan 0 bättre. Borden skulle kunna vara smalare så att det blir lättare att använda dem och så att lokalen blir rymligare.³⁹

³⁸ Sammanställning av kollektiv intervju med s.k. frontpersonal på Musikmuseet

³⁹ Sammanställning av intervju med Musikmuseets formgivare

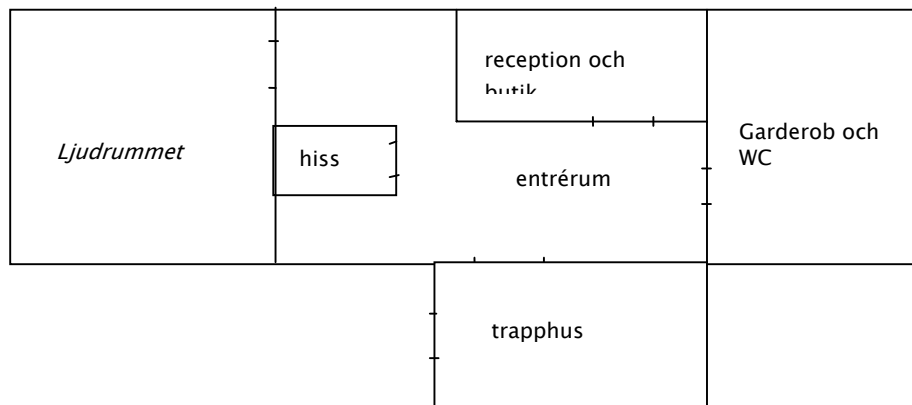

Fig. 2 Grovt förenklad planritning över entrén

5. TANKAR OCH FÖRBEREDELSE INFÖR FRI ENTRÉ - ARKITEKTURMUSEET OCH ÖSTASIATISKA MUSEET

Moderna Museet, Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet är först ut med fri entré. Till det här kapitlet har Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet intervjuats om deras praktiska förberedelser inför införandet av fri entré.

Arkitekturmuseets förberedelser

Arkitekturmuseet blev 1978 en statlig myndighet. Museet är beläget på Skeppsholmen och delar byggnad med Moderna Museet. År 2002 stängdes de båda museerna på grund av fuktskador i huset. Den ombyggnad som pågick under två år berodde på de omfattande fuktskadorna i byggnaden. När ombyggnaden påbörjades var det inte beslutat att Arkitekturmuseet skulle ha fri entré, så i de pengar museet fick för ombyggnaden ingick därför inga extra medel för detta. I samband med ombyggnaden gjordes en del förändringar som dock oavsiktligt sammanfallit med fri entré-reformen.

Man har värnat mycket om entréns utformning eftersom det anses viktigt att ge besökaren ett gott första intryck. Besökaren ska känna sig välkommen redan när han kommer in i museet, genom läsbarhet och tydlig information. En annan fråga som inte direkt hade med fri entré att göra är inredningens funktionalitet. Det är särskilt viktigt att tänka långt framåt, och att ha en flexibel, slitstark inredning med lång livslängd. Museet har med andra ord inte råd att köpa möbler igen om tre år. Ytterligare en viktig sak har varit att planera så att man

inte gör rummen helt funktionsseparerade, d.v.s. att inte bygga in problem i rummens utformning. Det var ett problem då Arkitekturmuseet förut nyöppnades, att byggnaden fungerade för dem då i stunden men var svår att anpassa till nya verksamheter. Man ska snabbt och enkelt kunna ändra om i ett rum så att det passar för flera olika funktioner; förutom för utställningar t.ex. också för stora eller små konferenser.

Trots närheten till Moderna Museet har de båda museerna endast haft ett litet samarbete kring fri entré. Samarbetet har främst handlat om de gemensamma utrymmena som till exempel entréhallen och garderoben. De särskilda ändringar som gjorts med anledning av införandet av fri entré är att ha en bemannad garderob, och att entrékassan har gjorts om till en informationsdisk. Eftersom det nu kommer fler människor till museet har man öppnat ännu en entré, men denna entré fanns fysiskt redan i byggnaden och ritades inte av arkitekten Moneo med tanke på fri entré.⁴⁰ För övrigt har restaurangen, som är gemensam med Moderna Museet, fått en mer ljuddämpande inredning i form av ljudabsorbenter bakom affischerna, ljuddämpande draperier, och bordsskivor i ett ljuddämpande industrimaterial.⁴¹

För att räkna besökarna använder sig Arkitekturmuseet av laserräknare placerade vid entrén, men eftersom de inte är ett tillräckligt tillförlitligt hjälpmedel har de kompletterats med att en ur personalen vid varje rum står med en handräknare och räknar besökarna. Eftersom Arkitekturmuseet ej har råd att anlita en publikundersökning undersöker man besökskategorierna⁴² genom egenproducerade enkäter som besökarna frivilligt fyller i.

Till de allmänna förberedelserna inför fri entré på Arkitekturmuseet hör en för personalen konkret "pepp"-undervisning som har handlat om hur man bemöter en bredare publik. Museer är ofta för elitistiska i inställningen till verksamheten och med fri entré kan de anställda i mindre grad än förut nöja sig med expertrollen. Eftersom besöksgruppen blir större och mer varierande sammansatt måste personalens kontakt med besökarna vara mer bred och öppen. Man anser det vara väldigt viktigt att besökarna aldrig ska känna sig dumma eller till besvär. Museets roll är att väcka lust och nyfikenhet och att alla ska känna igen sig. Framförallt är det personalen inom arkiv och bibliotek som fått tydliga direktiv om hur de ska bemöta besökarna - som besökare ska man inte vara rädd för att ställa en dum fråga. Förut har man haft inställningen att det är besökarna som söker upp museet, men idag tänker man tvärtom, att det är museet som ska söka upp besökarna. Därför ska också de anställda finnas

⁴⁰ Från intervju med Arkitekturmuseets museichef. Vid tidpunkten för intervjun hade Arkitekturmuseet redan haft fri entré i ungefär två månader.

⁴¹ Elisabet Andersson; Tydligare museientré, *Svenska Dagbladet* 2004.02.12

⁴² Skolbarn, pensionärer m.fl.

där på nivå med besökarna. Personalen på Arkitekturmuseet uppmanas att gå ut på golvet och visa sig, och att alltid vara tillhands så att besökaren kan känna sig trygg.

Det svåra för museer är att uppfylla dessa krav på enkelhet och tydlighet, och samtidigt kunna tillmötesgå kännarnas och forskarnas krav på expertis och detaljinformation. Den nya basutställningen *Arkitektur i Sverige – funktion, konstruktion och estetik* är därför utformad på ett nytt sätt med både bildmaterial och text så att det finns flera ingångar för publiken till att tillgodogöra sig utställningen. Informationen är mycket bredare, kräver färre förkunskaper och handlar inte bara om arkitekter och byggnader. Speciellt för Arkitekturmuseet är att man ej visar upp originalet. Man visar ritningar, foton och modeller. Utställningarnas syfte är att väcka lusten till att åka ut och titta på byggnaden som beskrivs.⁴³ Den nya basutställningen är en historisk exposé från det allra äldsta byggandet fram till idag. På tio "arbetsbord" kan man läsa, titta eller känna på 1000 års byggande. Texterna finns i olika nivåer.⁴⁴

Den nya besökstypen innebär dock vissa problem då många är mycket ovana vid museibesök och respekten därmed ibland saknas för det utställda samt för de andra besökarna. Mängden barnvagnar har ökat liksom barn som springer runt i lokalerna. Det har hittills varit svårt att sätta gränsen för när man från museets sida måste säga till. En fråga som man funderat över p.g.a det ökade slitaget är om allt som visas måste vara original. Man har från museets sida varit generös med att lägga fram böcker med vissa farhågor om att de ska försvinna, men det har hittills fungerat bra.

Basutställningen samt de arrangemang som är relaterade till basutställningen t.ex. föredrag har fri entré. Specialutställningar - omkring två per år - som tillfälligt hyrs in kommer att entrébeläggas. Eftersom specialutställningar ej hör till det statliga uppdraget kommer medel sökas från annat håll än från staten. På Arkitekturmuseet kommer man att vara mycket tydliga med vilka utställningar som kostar och vad man betalar för. Mobila kassor på hjul kommer att rullas till entrén till specialutställningen.

Bokade visningar tar man fortfarande betalt för eftersom avgifterna ska täcka de utgifter fri entré innebär för museet, samt för att inte museet ska behöva betala guiden i onödan ifall gruppen inte skulle infinna sig. Barnverksamheten är den som ökat mest hittills sedan museet öppnade för fri entré. Museet kan bli fullt ibland och de spontant besökande klasserna måste

⁴³ Från intervju med Arkitekturmuseets museichef.

⁴⁴ Arkitektur i Sverige. Arkitekturmuseets webbsida 2004.05.21
http://www.arkitekturmuseet.se/utställningar/svensk_byggnadskonst/

då vänta på att få komma in. Vill man vara säker på att få bli insläppt måste gruppen föranmäla sin ankomst även om man ska gå runt utan museipedagog.⁴⁵

Östasiatiska museets förberedelser

Östasiatiska Museet ingår tillsammans med Etnografiska Museet, Medelhavsmuseet och Världskulturmuseet i myndigheten *Statens Museer för Världskultur*. Östasiatiska Museet är först ut inom myndigheten att öppna för fri entré. Förberedelserna inför fri entré har dels handlat om den fysiska tillgängligheten i byggnaden, dels om innehållet i utställningarna. Eftersom museet har varit stängt för ombyggnad under två år är det svårt att skilja ut vilka ombyggnader som har gjorts med särskild hänsyn till fri entré. Dock fick man av regeringen väldigt tidigt i ombyggnadsskedet veta att museet skulle ha fri entré när det öppnades.

Till museets entrérum kommer man att hålla två dörrar istället för tidigare en dörr öppen. Med den nya entrédörren som leder in från byggnadens baksida kommer besökaren lättare att kunna ta sig till eller från Moderna museet och Arkitekturmuseet. Den nya entrédörren är dessutom handikappanpassad. Det ska kännas varmt och välkomnande när man kliver in på museet och man ska som besökare känna sig som hemma. I receptionen ska man direkt kunna möta en person som kan svara på frågor. Butiken är flyttad så att den kommer närmare receptionen och i blickfånget från entrérummet. När man planerade entrérummet försökte man ekonomiskt få igenom att museet där skulle få bygga ett café samt en större garderob med extratoaletter. Kulturdepartementet sa dock nej till en sådan stor ombyggnad då det hade inneburit en kraftig hyreshöjning. Då museet öppnar för allmänheten igen kommer man att ha bara tre allmänna toaletter. Detta tros bli en av museets svagaste punkter inför fri entré-reformen. Besökarna kommer efter reformen att som tidigare räknas automatiskt med hjälp av laserräknare. För att skilja på besökstyperna och deras lokala tillhörighet kommer man att anlita publikundersökningar. Om detta har man bett myndigheten om hjälp.

När det gäller innehållet i utställningarna har man försökt att tänka väldigt mycket på att det kan komma nya besökstyper som inte vet eller känner till någonting om Östasien då de varken är samlare eller kännare. En familj som är ovan vid museibesök ska kunna tillgodogöra sig utställningarna utan guide. En ny basutställning⁴⁶ har därför utvecklats tillsammans med en dramaturg och en scenograf där museet i möjligaste mån vill levandegöra informationen. Utställningen kommer att bygga på en spännande berättelse som kommer att

⁴⁵ Från intervju med Arkitekturmuseets museichef.

⁴⁶ Kina före Kina

ljudsättas. Det kommer även att finnas en liten avdelning med föremål som besökaren får ta på. Man försöker arbeta med utställningarna så att de berättar så mycket som möjligt. Sedan kommer man nog att göra enkla lärarhandledningar som läggs ut på museets hemsida. Skyltningen i montrarna ska bli enklare, samt innehålla information som tilltalar både experter och allmänt intresserade människor.

Basutställningarna kommer att ha fri entré. Däremot kan museet komma att ta extra betalt för tillfälliga utställningar. Man har dock för närvarande ingen sådan utställning inplanerad. Skolvisningar och föreläsningar kommer att avgiftsbeläggas för att täcka kostnader för museipedagoger och föredragshållare etc. För de grupper som kommer till museet och spontant vill ha en guidad visning ska man göra sitt bästa för att ta emot dem. När museipedagogen eller de timanställda guiderna inte finns tillgängliga får någon av de andra anställda hjälpas åt att åtminstone hålla en kort introduktion för skolklassen. Personalen kommer förmodligen inte att utökas pga. fri entré-reformen. Ett vaktbolag sköter bevakningen.

Östasiatiska museet har haft ett ganska lågt årligt besökstal jämfört med andra museer. Därför ser man på museet än så länge inte en ökad besöksmassa som ett problem. Man tror inte att det kommer att komma så mycket mer folk, och om det blir mer folk får de äska de medlen så att de kan ta hand om dem. Man tror att det ökade besökstalet snarare kommer att vara relaterat till nyöppningen efter 2 års ombyggnad än till fri entré-reformen. Möjligen kommer det faktum att man förlänger öppettiden genom att öppna kl. 11 istället för kl. 12 att påverka besöksstatistiken något. För att styra det ökade gruppflödet kommer man dock att uppmana skolorna att föranmäla sin ankomst även om de inte ska gå en visning.

Frontpersonalen på Östasiatiska museet har förberetts med en resa till London där man besökt museerna med de riktigt stora besöksmassorna. Ytterligare en resa planeras för frontgruppen inom hela myndigheten, under vilken man ska besöka museer med fri entré och utifrån det skriva ett åtgärdsprogram och en handlingsplan. Handlingsplanen ska innehålla förberedelser och tankar om stresshantering och service. Frontpersonalen ska få särskilda instruktioner bl.a. om hur de kan ta hand om icke nöjda besökare. Att receptionen och butiken ligger nära varandra kommer troligtvis att underlätta för frontpersonalen så att de ofta kan byta och lösa av varann.

För övrigt kommer städningen att utökas framförallt på helgerna.⁴⁷

⁴⁷ Sammanställning av intervju med ledaren för förmedlingsavdelningen

AVSLUTNING

6. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Uppsatsens syfte var att på uppdrag av Musikmuseet beskriva de problem som kan uppstå vid fri entré på ett museum, genom detaljfrågor undersöka hur man på andra museer förberett sig inför fri entré, att belysa de särskilda problem som Musikmuseet står inför vid fri entré-reformen, samt att beskriva några allmänt förekommande motståndreaktioner vid en organisationsförändring.

Som en del av arbetet har förutom personal från Musikmuseet också personal från ytterligare tre museum intervjuats. Historiska museet valdes för de erfarenheter av fri entré som man tidigare har gjort. Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet valdes dels därför att de under perioden som uppsatsen skrivits har öppnat med fri entré, dels därför att de i likhet med Musikmuseet tidigare haft ett relativt lågt besöksantal.

Erfarenheter och allmänna problem

Bland de effekter som införandet av fri entré på ett museum inneburit har det vid samtliga perioder som den här uppsatsen berör visat sig att besöksstatistiken ökat dramatiskt och att nya besökskategorier som t.ex. invandrare i större utsträckning kommit till museet. På Historiska museet har man sett att de nya besökarna kommit till museet framförallt i grupp, samt att de gamla grupperna (skolklasser) främst valt att besöka museet på egen hand.

De nya ovana besökarna har dessutom ställt nya pedagogiska krav, och frontpersonalen har fått en ny roll vid en informationsdisk istället för vid en kassaapparat. Man har konstaterat att intäkter från museishop och café inte har ökat särskilt nämnvärt trots en ökad publik.

Inget av de intervjuade museerna hade ännu provat att ta betalt för en tillfällig utställning, men på ett konstmuseum i London fungerade betalutställningar bra vid ett populärt ämne, men mindre bra då en okänd konstnär ställde ut.

När det gäller de problem som uppkommit vid fri entré är ledning och frontpersonal ense i sina observationer, men den intervjuade personen ur frontpersonalen på Historiska museet förtydligade problemen. Problemen rör sig framförallt om stora påfrestningar på frontpersonalen vars arbetsmiljö blivit mycket bullrig och hektisk. Med fler besökare blev de

allmänna utrymmena som till exempel garderob och toalett inte tillräckliga. Dessutom blev städningen på grund av den ökade nedsmutsningen bristfällig. Det blev även trångt och bullrigt i utställningslokalerna vilket skapade stor irritation hos besökarna. Utställningarna utsattes dessutom för ett ökat slitage. Ett annat problem med fri entré är att det blir mycket svårt att räkna besökarna på ett tillförlitligt sätt.

På Arkitekturmuseet kan det ibland bli fullt och grupper måste stå utanför och vänta för att bli insläppta. Man upplever också att respekten för utställda föremål ibland saknas hos de nya ovana besökarna.

Förberedelser

Till de allmänna förberedelser som Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet har gjort inför fri entré hör bland annat ombyggnad, en ny basutställning samt förberedande undervisning för frontpersonalen. Stora delar av de ombyggnader som Arkitekturmuseet och Östasiatiska museet gjorde byggde dock på andra skäl än fri entré-reformen.

Ombyggnaderna handlade hursomhelst mycket om entréns utformning; att den skulle vara tydlig, välkomnande och estetisk. I entrén har man på båda museerna värnat om utrymme för information. På Arkitekturmuseet gjorde man i samarbete med Moderna museet en bemannad garderob samt använde sig av ljuddämpande material i restaurangen. Fler entrédörrar öppnades till de båda museerna.

Museernas nya basutställningar är utformade så att de riktar sig till alla, det vill säga så att både barnfamiljer och experter kan bli tillfredställda av informationen.

Frontpersonalen på Östasiatiska har fått resa till London för att studera museer med fri entré. Arkitekturmuseets personal har förberetts genom undervisning om service och publikkontakt.

Diskussion

Musikmuseet har i förhållande till andra museer ett par unika egenskaper som gör att man kommer att få speciella problem vid fri entré-reformen. Som museet är uppbyggt idag bygger utställningarna mer på att man ska lyssna på musik och ljudklanger, och att man ska kunna provspela och känna på olika musikinstrument, än att man beskådar instrumenten i montrar och läser skyltar.

Musikmuseet är alltså ett klingande museum där besökaren både upplever och skapar ljud. Upplevelserna kan sträcka sig till att i *Lirum* klä ut sig till en rockstjärna och riva av ett gitarrsolo, eller till att i en annan utställning knäppa fram de spröda tonerna hos en harpa. På Musikmuseet används alltså en stor del av de utställda föremålen hela tiden. För att kunna tillgodogöra sig utställningarna som besökare behöver musikinstrument mm dels vara i användbart skick, dels så behöver man "ljud-utrymme". Med "ljud-utrymme" menar jag att man behöver en relativt låg ljudnivå omkring sig för att kunna höra sig själv när man testat instrumenten.

Vid fri entré, då det förväntas komma mycket fler besökare, riskeras ett större slitage på musikinstrumenten. Samtidigt behövs kanske fler publikinstrument vilket i sin tur medför ett ännu mindre "ljud-utrymme" per besökare. Vid vissa tillfällen skulle det kunna bli väldigt högljutt inne på museet; ofta börjar man ju spela starkare själv när ljudnivån omkring en växer... Om ljudnivån är hög och klangerna blandas kan det bli väldigt jobbigt inne på museet - inte minst för personalen.

Att man behöver "ljud-utrymme" på museet gäller särskilt skolvisningar och frigående grupper. Personalen på Musikmuseet har tidigare i uppsatsen påpekat att det finns ett behov att fördela grupperna i huset. På till exempel Historiska museet uppstod stor irritation vid trängsel. På Arkitekturmuseet får man som icke föranmäld grupp vänta utanför om det är fullt. För att undvika problem föreslås att skolvisningar och andra förbokade gruppvisningar äger rum före museets öppettid. Det kommer förmodligen dock ändå att hela tiden finnas mycket grupper inne på museet vid ordinarie öppettid. Särskilt som det har visat sig att skolklasser vid fri entré främst valt att besöka museet på egen hand.

Att det kan kännas trångt på Musikmuseet beror inte bara på alla ljud, utan också en stor del på byggnadens inre utseende. De problem som man har med byggnaden idag kommer att förstöras efter fri entré-reformen om det kommer att komma fler besökare. Kronobageriet är med alla halvtrappor och prång en spännande byggnad att gå runt i, och i mitt tycke värt ett besök i sig. Museitekniskt är byggnaden dock ganska knepig. Den är extremt otillgänglig med sin komplicerade inre planlösning, och det är svårt att slussa grupper igenom trånga passager. Det är svårt att göra en logisk gå-ordning eftersom man till vissa rum kan komma från många olika håll. Grupper kan i hög grad krocka med varann. Av brandtekniska skäl finns det många stängda, tunga dörrar som gör besökaren tveksam till om man har tillträde till alla rum.

Att huvudentrén finns i en trapphall gör att besökaren direkt har många vägval, och kan därför lätt missa receptionen och garderoben. Det kommer därför vid fri entré bli svårt att tekniskt räkna besökarna. Man skulle kunna placera en laserräknare vid ingången, men det

blir ändå mycket svårt att hålla ordning på besökskategorierna. En del besökare -särskilt de som ska till konserthallen- kanske aldrig ens kommer att passera receptionen. Att stå med handräknare i trapphallen blir för kallt på vintern, och kräver dessutom för stora personalresurser. Att göra en tydligare reception är svårt eftersom byggnaden är byggnadsminnesmärkt.

.....

Musikmuseets frontpersonal och pedagoger har i uppsatsen lämnat förslag på några problemlösningar; till exempel att man bör införa ett högtalarsystem på museet, och att man ska låta anställa en eller flera museivärdar som kan ta emot besökarna och ge dem en introduktion. Rimligheten i dessa förslag kan jag inte kommentera, och det är inte heller min uppgift. Den här uppsatsen vill belysa de problem -särskilt Musikmuseets problem- som kan uppkomma på ett museum med fri entré. Uppsatsen är en undersökning av hur man på andra museer tänkt och förberett sig inför fri entré. Uppsatsen har dock handlat ganska mycket om frontpersonalens angelägenheter då det ju är främst de som ska ta emot de nya besökarna.

Därför kändes det viktigt att fråga personalen om deras inställning till fri entré. Till en organisation som genomgår en förändring hör en period av oro bland personalen. Oron kan enligt Jacobsen & Thorsvik handla om fruktan för det nya och okända, fruktan för dubbelarbete samt krav på ny kunskap och kompetens. Om det förekommer sådan ängslan bland personalen på Musikmuseet är den befogad. Det har ju visat sig på Historiska museet att fri entré-reformen medförde ett mycket hårdare och stressigare arbete för frontpersonalen vars roll dessutom delvis förändrades till en mer informativ roll än tidigare. Till allt det som införandet av fri entré på ett museum medför får man alltså lägga till dessa organisationsteoretiska aspekter.

I mitt tycke har ledningen för Musikmuseet varit generös mot den egna front- och pedagogpersonalen genom att de i denna uppsats har låtit deras upplevelser av fri entré-reformen, samt förslag på problemlösningar fått komma i tryck. Man kan säga att föreliggande uppsats är en del i Musikmuseets andra fas i förändringsarbetet.

- o I den första fasen, enligt Jacobsen & Thorsvik, sker en förändring inom eller utanför organisationen som organisationen måste ta hänsyn till; Regeringen beslutade vid ett tillfälle att Musikmuseet m.fl. statliga museer ska ha fri entré från och med den första januari år 2005.

- o I den andra fasen analyserar man de förändringar som förväntas inträffa, och sätter sedan upp mål för hur man ska förhålla sig till förändringarna. Föreliggande uppsats försöker främst genom intervjuer komma underfund med vad som kommer att förändras på museet vid reformen
- o I fas tre analyserar man hur organisationen bör utformas för att möta de nya utmaningarna. Hur har man t.ex. gjort på de andra museerna? Ska man utbilda personalen? Ska man anställa fler personal?
- o I den fjärde och sista fasen genomförs förändringen med hjälp av olika strategier.

Källförteckning

Tryckta

Fri entré. Preliminär redovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer

våren 2002 (Juni 2002)

Fri entré. Slutredovisning av utfall av försöksverksamhet vid Statens historiska museer våren

2002 (Februari 2003)

Förordning (1999:561) med instruktion för Statens musiksamlingar

Jacobsen, Dag Ingvar & Jan Thorsvik; *Hur moderna organisationer fungerar* (Lund 2002)

Jensen, Mette & Tina Kristensen, *Fri entré på museer: Synpunkter og konsekvenser*, Kulturhuset Stockholm, Oktober 2003

Karlsson, Sofie; *Fri entré - om tillgängligheten till våra museer*, Kandidatuppsats i museologi, Institutionen för ABM estetik och kulturstudier, Uppsala Universitet, HT-02

Musikmuseet i gamla Kronobageriet, folder utgiven av Statens Fastighetsverk

Prop. 2002/03:1 utgiftsområde 17 avsnitt 4.4

Prop. 2003/04:1 utgiftsområde 17 avsnitt 4.4

Tidningsartiklar

Andersson, Elisabet; Tydligare museientré, *Svenska Dagbladet* 2004.02.12

Bäckstedt, Eva; Nationell satsning på dans i budgeten, *Svenska dagbladet* 2002.09.10

http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_2806182.asp (2004.05.26)

”Fri entré - hot eller möjlighet”, *KULT. Nyheter från svenskt kulturarv* nr. 4 2002 (Författare saknas)

Leonardz, Jenny; Fri entré skapar nya krav på museer, *Svenska Dagbladet* 2003.01.25

-----; Endast tre museer får gratis inträde 2004, *Svenska dagbladet* 2003.04.09

http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_5184137.asp (2004.05.26)

Ståhlberg, Carin; Fri entré på museer gäller bara delvis, *Dagens Nyheter* 2003.12.16

Youngs, Ian; How the museums were freed, *BBC News* 2002.08.09

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/2183071.stm> (2004.05.25)

Elektroniska

Arkitektur i Sverige. Arkitekturmuseets webbsida (2004.05.21)

http://www.arkitekturmuseet.se/utställningar/svensk_byggnadskonst/

Om Musikmuseet. Musikmuseets webbsida (2004.02.02)

<http://stockholm.music.museum/infosve.html>

Vanliga frågor om Historiska museet. Historiska museets webbsida (2004.05.20)

<http://www.historiska.se/info/faq.html>

Muntliga

2004.02.09 Eva-Marie Gustafsson; Samordnare på Historiska museet

2004.02.18 Kay Isacsson; Informatör på Statens musiksamlingar

2004.02.20 Eva Olandersson; Musikpedagog på Musikmuseet

2004.02.26 Alexander Dybowski, Mariana Lund, Agneta Nordqvist, Maria Stoor och Johan Sturk; s.k. frontpersonal på Musikmuseet: *kollektiv intervju*

2004.02.26 Åsa Frid; Formgivare på Musikmuseet

2004.04.13 Onita Wass; ledare för förmedling på Östasiatiska museet

2004.04.15 Bitte Nygren; Museichef för Arkitekturmuseet

Samt förste intendenten för förmedlingsavdelningen på Musikmuseet Anne-Marie Österberg